

Козьяков Ігор Миколайович,

начальник відділу Науково-дослідного
інституту Національної академії
прокуратури України, доктор юридичних
наук, професор

МЕТОДИКА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У результаті проведення конституційної реформи в сфері правосуддя (2016 рік) прокуратура України здійснює організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням (п. 2 ч. 1 ст. 131-1 Конституції України).

Головна відмінність в характеристиці діяльності прокурора – процесуального керівника (насамперед від адміністративно-владної діяльності керівника органу досудового розслідування щодо організації праці слідчого) полягає у наявності повноважень владно-розпорядчого типу, комплекс яких закріплений у КПК України, зокрема в частині 2 ст. 36, ч. 5 ст. 284, ч. 2 ст. 305, ст. 284, ст. 295–296 тощо.

Варто акцентувати увагу на тому, що прокурорські повноваження мають кримінальний процесуальний характер, спонукають слідчого на використання методики, техніки й тактики розслідування злочинів, використання всього арсеналу засобів, прийомів, способів провадження слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) і процесуальних дій. У ґносеологічному аспекті вони націлені отримання відомостей про наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Керуючи роботою слідчого, беручи безпосередньо участь у провадженні слідчих дій, своєчасно вказавши на помилки, що були допущені під час розслідування, прокурор набуває фактичної і юридичної можливості наполегливо обстоювати в суді власні погляди стосовно доведеності факту кримінального правопорушення й інших елементів обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Сказане створює умови для виокремлення наглядного та організаційно-управлінського аспектів криміналістичної методики процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням.

Формою прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування визначене процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням.

Відомо, що криміналістика певною мірою взаємопов'язана з наукою управління, положення якої реалізуються при формуванні рекомендацій з організації розслідування кримінальних правопорушень у цілому та науковій організації праці прокурора, слідчого зокрема. Технологія управлінської діяльності, пов'язаної з процесуальним керівництвом прокурором досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень містить у собі ряд операцій управлінського циклу, починаючи від постановки завдань і до отримання кінцевих результатів при безпосередньому контролі виконання ухвалених рішень і оцінці результатів діяльності.

Однак слід обов'язково взяти до уваги, що процесуальне керівництво прокурора – це організація процесу досудового розслідування, визначення напрямів розслідування, координація процесуальних дій, які проводяться стороною обвинувачення, а також взаємодії із слідчим суддею; нарешті, забезпечення у процесі розслідування додержання та виконання законів України.

Формування сучасної кримінальної процесуальної парадигми, модернізація кримінального процесуального законодавства, утворюють для сторони обвинувачення головний виклик – необхідність переходу досудового розслідування та наглядової діяльності у формі фактичного керівництва слідством на якісно новий теоретичний і практичний рівень. Досягнення такого рівня можливо лише за умови, якщо головним пріоритетом і критерієм ефективності такої роботи визначити якість процесуального керівництва у кожному окремому кримінальному провадженні. Запорукою якості має бути визнана активна позиція прокурорів в організації досудового розслідування та їхня особиста участь у проведенні окремих слідчих і процесуальних дій, проведення яких мають будуватися на сучасному криміналістичному знанні.

Відтак, на фундаментальному рівні існує проблема, що пов'язана з розробкою теоретичних основ криміналістичного забезпечення організації та процесуального керівництва досудовим розслідуванням – криміналістичного вчення про організацію та процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням.

На прикладному рівні актуальним є питання створення базової та окремих криміналістичних методик процесуального керівництва прокурором розслідуванням окремих видів кримінальних правопорушень. Їх кінцева мета має бути спрямована на розробку

методичних рекомендацій (наукових і практичних порад), які утворюють два напрями:

1) методики оптимальної організації прокурором досудового кримінального провадження, яка має охоплювати визначення та організації ним оптимальної правової (на основі КПК та інших законів) процедури виявлення, закріплення та дослідження доказів із безумовним засвідченням їх допустимості, достатності і достовірності для подальшого використання у судовому розгляді кримінального правопорушення.

2) методики прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Даними розробками має охоплюватись сукупність заснованих на законі прийомів і способів застосування заходів до найбільш ефективного виявлення й усунення порушень законів під час досудового провадження.